

ORTAOKUL TÜRKÇE 5. SINIF DERS KİTABI

DİNLEME/ İZLEME METİNLERİ

1. TEMA: BİREY VE TOPLUM

İLK DERS

(Feride, öğrencilik yıllarında neşesi, yaptığı şakaları, ele avuca sığmaz bir kız oluşu nedeniyle “Çalığışu” olarak adlandırılır. Feride, kendi isteği ile Anadolu’da öğretmenlik yapar. Öğretmenliği sırasında bir günlük tutar, başından geçenleri günü gününe yazar. Aşağıdaki bölümde, öğretmenlik yaptığı Zeyniler köyünde öğrencisi Munise ile ilk karşılaşmasını anlatır.)

Derse başladığımın, galiba beşinci sabahıydı. Sıraları göz gezdirirken birdenbire kalbim tatlı bir heyecanla çarptı. En arka sıranın ucunda, bembeyaz denecek kadar uçuk sarı saçlı, duru beyaz tenli, melek gibi güzel çehreli bir kız çocuğu, inci gibi dişleriyle bana gülümsüyordu. Bu çocuk kimdi? Birdenbire nereden çıkmıştı? Elimle işaret ettim.

- Yanıma gel bakayım, dedim.

Bir kuş hafifliğiyle yerinden atladı. Benim mektepte yaptığım gibi sıçraya sıçraya yanıma geldi.

Yavrucak, son derece fakirdi. Ayakları çıplak, saçları darmadağınktı. Mini mini ellerinden tuttum:

- Yüzüme bak küçük, dedim.

Korka korka başını kaldırdı, kıvrıkcık kirpiklerinin arasında iki lacivert göz parladı.

Zeyniler’de, çektiğim ıstırap beni ağlatmamıştı. Fakat bu yarı çıplak çocuğun gözleri, kırmızı ağzının içinde iki inci dizisi gibi gülen dişleri, o dakikada kendimi tutmasaydım, beni hıçkırığa hıçkırığa ağlatacaktı. Hafifçe çenesini okşadım, bütün kızlara sorduğum gibi ona da:

- Senin adın Zehra mı yoksa Ayşe mi, dedim.

O temiz İstanbul telaffuzlu ve inanılmayacak kadar tatlı sesiyle:

- Benim adım Munise, hocanım, dedi.

- Sen bu mektepte mi okuyorsun?

- Evet, hocanım.

- Niçin kaç gündür gelmedin?

- Abam göndermedi hocanım, işimiz vardı. Bundan sonra gelirim.

- Senin annen yok mu?

- Abam var hocanım.(Munise, ablaya aba diyordu.)

- Annene ne oldu?

Küçük kız gözlerini önüne indirdi, sustu. Bana öyle geliyor ki bu çocuğun kalbinde, bilmeden bir gizli yaraya dokundum. Daha ziyade ısrar etmeyerek başka bir şey sordum:

- Dün akşamüstü türkü söyleyen sen miydin Munise?

Bir gün evvel civar bahçelerden birinde ince bir ocuk sesinin türkü söylediğini işittim. Bu ses, öyle tatlı, burada işittiğim seslerden o kadar farklıydı ki başımı pencereye dayayarak gözlerimi kapamış, birkaç dakika kendimi başka yerlerde, adını anmak istemediğim vefasızlık memleketlerinde sanmıştım. Trk söyleyen bu küçük kızıdan başkası olamazdı. Munise, utana utana başını salladı:

- Bendim hocanım, dedi.

ocuğu yerine gönderdikten sonra derse başladım. Kendimde bir fevkaladelik hissediyordum. Bu küçük kız, bana ılık bir ilkbahar güneşi gibi tesir etmişti. Karlar içine gömülmüş kuş yuvalarına düşen sarışm bir işik parçası...

Yuvanın soğuk neşesizliği içinde başını kanatlarının arasına saklayarak titreyen hasta ve küskün alıkuşu, yavaş yavaş canlanmaya, eski şenliğini tekrar bulmaya başlıyordu.

Reşat Nuri GÜNTEKİN

2. TEMA: MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK

BİR TEMMUZ GECESİ

Televizyon hayatımızın tek eğlencesi sayılırdı bizim. O akşam da televizyonda başlayacak dizileri beklerken babamın dikkatini televizyonda geçen alt yazılar çekti. “Hareketlilik var. Garip!” dedi babam. “Şu terör belası yine can aldı demek ki!” Son aylarda terör en fazla konuşulan konuydu. Çocuk aklımla babamın endişesine ben de katılıyordum. Askerlerimizin al bayrağa sarılı tabutu göğsüme bir sızı veriyordu. Göz pınarlarıma dolan yaşları, boğazıma düğümlenen hıçkırığı anneme göstermek istemezdim hiç. Yine terör var, diye karar vermişken Atatürk Havalimanı önünü kapatan asker görüntüleri ardından İstanbul Köprüsü görüntüleri... Baygın birinin ayılma hâli gibi biz de hayret ve şaşkınlıkla ayıldık.

Darbe sözcüğünü derste öğretmenimiz öğretmişti ama yine de anlayamamıştım. Televizyon “darbe girişimi, kalkışma” diyordu, ona kilitlendik. Babam hop oturup hop kalkıyordu. “Neden, kim bunlar? Neden köprüyü kapattılar? Neden havaalanını kapattılar?” sorularını tekrar tekrar soruyordu. Cevap alamıyorduk, ne televizyondan ne de çevremizden.

Çevremizde olağanüstü bir durum vardı. Uçaklar kalkıyor ve Ankara yönüne doğru uçuyordu. O güne kadar duymadığımız gürültüyle birlikte. Mahallede de hareketlenme başlamıştı. Babamın telefonu hiç susmuyordu. Son gelen telefonla birlikte babam dışarı kıyafetlerini giyindi, gergin ve sıkıntılıydı. Mahallede sesler yükselmeye başladı. Babama “Ben de seninle gelebilir miyim?” diye sorarken içimden “Lütfen, hayır deme!” diye de yalvarıyordum. Babam “Sen gelmezsen daha iyi olur.” dedi.

Gecenin ilerleyen saatlerinde artık uykuya yenik düştüm. Ertesi sabah kalktığımda babam dönmüştü. Annemle alçak sesle konuşuyorlardı. Kulak misafiri oldum. Askerî üssün olduğu yere gitmişler. Babamın sesi huzursuzdu. “Bundan sonra ne olacak bilmiyorum ama Cumhurbaşkanımız bitti, deyinceye kadar sokaklardayız.” diyordu. Anneme olayları anlatırken şaşıyordum.

Sabah evin içinde bir huzursuzluk seziliyordu. Telefonumuz susmuyordu. Anneannem aradığında annemin “Yaa, öyle miii, inanamıyorum!” dediğini duydukça merakımız artıyordu. Anneannemler sitenin bahçesinde çay içiyorlarmış. Uçakların gürültülü uçuşlarıyla geçtiklerini görünce telaşla “Savaş mı çıktı?” diye birbirlerine bakmışlar. Anneannem “Uçakları elimizi uzatsak tutacak gibiydik.” diyormuş. Bir komşusu da Cumhurbaşkanlığı Külliyesindeymiş. Bombalar düştüğünde arabaların yerinden oynadığını söylemiş.

O akşamdan sonra hiçbir şey aynı olmadı. Ne duygularımız ne konuşmalarımız... O akşamdan sonraki akşamlarda ailece ya Kızılay’da ya da Külliyyedeydik. Aradan geçen aylarda vatanımızın birliği için dua ettik. Umarım bir daha böyle bir olayı yaşamayız.

Batuhan İSKENDER

3.TEMA: DÜNYA VE EVREN

SAKIN KESME

Ey hemşehri, sakın kesme! Yaş ağaca balta vuran el onmaz;

Bu kütükler 'Nice yıldır, hiç birine kervan gelmez, kuş konmaz.'

Bunları kes, o baltanla çürümüş ağaçları yere ser.

Bak, sizin köy şu yemyeşil koruluğun gölgesinde ne güzel!

Gönülleri açmadadır yaprakların arasından esen yel.

Yazık, günah olmaz mı ki, çıplak kalsın bu zümrüt yurt, şirin yel.

Hem dünyada en birinci borç değil mi her kula,

Bir tohumu fidan yapmak, fidanı da bir orman?

Eğer böyle olmasaydı ne kalırdı oğula:

'Mirasımı artır' diye öğüt veren Atadan?

Sakın kesme! Her dalında bir güzel kuş ses versin.

Sakın kesme! Gölgesinde yorgun çiftçi dinlensin.

Sakın kesme! Şu verimli köye kanat, kol gersin.

Sakın kesme! Aziz vatan günden güne şenlensin.

Mehmet Emin YURDAKUL

4. TEMA: MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ

ALİ KUŞÇU

https://www.trtavaz.com.tr/video/belgeseller/adriyatikten-cine-tarih-yazanlar-trt-avaz/ali-kuscu-adriyatikten-cine-tarih-yazanlar-trt-avaz/PL4i8eZUVaPZk_o9AGbYjhXD_VT1EDdQey/fXI_XtL7WTY.

5.TEMA: VATANDAŞLIK

SOKAK

Öğretmenin evinden dönerken seni pencereden gözetliyordum. Bir kadına çarptın. Sokakta yürürken dikkat et! Orada da ödevler vardır. Evde adımlarını ve davranışlarını ölçüyorsun da sokakta aynı şeyi niçin yapmıyorsun? Orası herkesin evidir. Bunu unutma Enriko.

Sokakta bir ihtiyara, kollarında çocuk bulunan bir kadına, koltuk değnekli bir sakata, bir yükün altında eğilmiş bir adama, yaşlı bir aileye rastladığın zaman, onlara saygı ile yol vermek zorundasın. Biz; ihtiyarlığa, anne sevgisine, sakatlığa, yorgunluk ve ölüme saygı beslemek zorundayız.

Kendisine arabanın çarpma tehlikesi bulunduğunu gördüğün kimse eğer bir yetişkin ise haber ver; çocuk ise çekip kurtar. Ağlayan tek bir çocuk gördüğün zaman niçin ağladığını sor. Yaşlı bir adamın düşürdüğü bastonu hemen yerden al. İki çocuk kavga ediyorsa ayır. Kavgacılar küçük değilse kalpleri yaralayan ve katılaştıran kaba davranışları görmemek için oradan uzaklaş.

(...)

Yolunu senden soran bir yolcuya her zaman saygılı cevap ver. Herkese sırtıma, gereksiz yere koşma, bağırma. Sokağa saygı duy.

Bir ulusun terbiyesi hakkında sokaktaki davranışlarıyla yargıya varılır. Sokağında uygunsuz olaylar gördüğün ülkelerin, evlerinde de aynı şeyi bulursun.

Sokağı ve doğduğun şehri iyice tanı! Bir gün ondan uzaklaşmak zorunda kalırsan ilk adımlarını attığın, ilk heyecanlarını duyduğun, ilk arkadaşlarını edindiğin bu şehri yıllar boyunca senin biricik dünyan olan bu küçük vatanı, belleğinde diri ve canlı bulmakla zevk duyacaksın. O, senin için bir anne olmuştur; seni aydınlatmış ve korumuştur. Onun halkını, sokaklarını tanı ve sev!

Baban

Edmondo de AMİCİS (Edmondo de AMİSİS)

6. TEMA: SAĞLIK VE SPOR

TAVŞAN İLE KAPLUMBAĞA

Kendini beğenmiş, şımarık bir tavşan yaşardı eskiden. Günlerden bir gün yavru bir kaplumbağa ile karşılaştı. Onun ağır ağır yürüdüğünü görünce: “Sen!” dedi, “Bu adımlarla akşama kadar bir arpa boyu yol alamazsın! Hepiniz böylesiniz; hantal, uyuşuk ve tembel. Bana baksana, birkaç sıçrayışta şu tepenin başına ulaşıyorum!..” Yavru kaplumbağa şımarık tavşanın bu ağır ve incitici sözleri karşısında bir an düşündü.

“Kendine bu kadar güveniyorsan yarışalım.” dedi, “Bakalım o tepenin başına kim önce varacak?” Tavşan bir kez daha dönüp baktı tepeye. Epeyce uzaktaydı ama bu küçük kaplumbağadan önce varırdı elbette.

“Sen aklını mı yitirdin?” dedi alayla, “Benimle nasıl yarışacaksın?” kaplumbağa: “Denemekten bir şey çıkmaz.” deyince şımarık tavşan:

“Sen başla yürümeye” dedi, “ben biraz sonra yetişir ve geçerim seni!”

Yavru kaplumbağa tepeye doğru yola çıktı. Tavşan ise oradaki bir ağacın altına oturdu ve “Şurada biraz dinleneyim. Akılsız kaplumbağa tepeye iyice yaklaşıncaya bir koşuda varır ve onu geçerim.” diye mırıldanarak uyuklamaya başladı. Gözlerini açtığı anda yavru kaplumbağanın tepeye ulaşmakta olduğunu gördü. Telaş ve kızgınlıkla yerinden doğrulup koşmaya başladı. Ne kadar hızlı koştuysa da kaplumbağadan önce varamamıştı tepeye. Yarışı kaybettiğini anlayınca kıpkırmızı kesildi. Utanç içinde kalmış, başını yere eğmişti. Yavru kaplumbağa:

“Bu kadar üzölmene gerek!” dedi gülererek. “Sen kendini herkesten üstün gördüğün için yarışı baştan kaybettin. Kibir, gurur ve haksız övünmelerin sonu budur işte!”

Ahmet EFE

7. TEMA: ERDEMLER

PAYLAŞALIM

Aramızda sevinçler,
Paylaştıkça artacak.
Üzüntü, elem, keder;
Tam tersi azalacak.

El ele verince,
Güç birliği edince,
Herkes kendi fikrinde,
Birlik olunca güzel.

“Bir elin nesi var,
İki elin sesi var.”
Ayrı gayrı olunmaz.
Yalnız taş duvar olmaz.

İş bulup işleyelim,
Güzel düş düşleyelim,
İş birliği yaparak,
Zorlukları aşalım.

Dursun BULUT

8. TEMA: BİLİM VE TEKNOLOJİ

AZİZ SANCAR

Aziz Sancar 1946 yılında Mardin'in Savur ilçesinde, sekiz çocuklu bir ailenin yedinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Anne ve babası okuma yazma bilmiyordu. Ancak eğitime çok önem verdiklerinden oğullarını okula gönderdiler.

Aziz Sancar önce memleketinde ilk ve ortaöğrenimini tamamladı, ardından tıp eğitimi almak üzere İstanbul'a gitti. Yeniden Savur'a dönerek iki yıl boyunca doktor olarak görev yaptı. Daha sonra doktora çalışması yapmak üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti. Doçentliğini yine bu ülkedeki Yale Üniversitesinde DNA onarımı üzerine yaptığı tezle aldı. Bunun yanı sıra hücre dizilimi, kanser tedavisi ve biyolojik saat gibi alanlarda çalışmalar yürüttü. Başarılarla dolu bir meslek yaşantısına rağmen Aziz Sancar'ın ABD'deki ilk yılları hayli zorlu geçmişti. Kendisine çok güvenmiyor, laboratuvar çalışmalarında diğer öğrenciler kadar başarılı olamayacağını düşünüyordu. O da tek çarenin çok çalışmak olduğuna karar verdi. Üzerinde çalıştığı problemlerle ilgili basit deneyler hazırlayacak, konusunu en ince ayrıntısına kadar öğrenecekti. Ama ilk başlarda işler pek de planladığı gibi gitmedi. Deneylerde istediği sonuçları bir türlü alamıyordu. Hatta bir arkadaşı onun bilimsel araştırmadan pek de anlamadığını, yeniden başarılı olduğu doktorluk mesleğine dönmesi gerektiğini söylemişti. Ama o yılmadı ve azimle çalışmalarına devam etti. 30 yıl süren gayretli çalışmalarının karşılığını da **Nobel Kimya Ödülü**'nü **2015**'te kazanarak aldı.

Vücudumuzdaki hücreler genetik yapımızın temel taşı olan DNA'nın kendini kopyalayarak çoğaltması sayesinde yenilenmektedir. Her şey yolunda gittiğinde, yani sağlıklı olduğumuzda yaşamımız boyunca farkında olmadan bu iş kendiliğinden sürüp gider. Ancak hücre çoğalması bazen kontrolden çıkar ve sonuçta her yıl tüm dünyada milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine neden olan kanser hastalığı ortaya çıkar.

İşte Aziz Sancar'ın hücrelerdeki DNA onarımı ve genetik bilginin korunumuyla ilgili çalışmaları bu hastalığın önlenmesinde ve tedavisinde çığır açıcı bir niteliğe sahip. Ama yine de Aziz Sancar daha çok çalışmak gerektiğini, henüz kansere çare bulunduğunu söylemek için erken olduğunu hatırlatıyor. Ülkemizin gençlerinin Nobel Ödülü kazanabilecekleri çok sayıda çalışma alanı olduğunu söylüyor.

Çağlar SUNAY